

UN TOPOR DE TIP VIDRA DIN OLTENIA

*Radu Băjenaru**, *Florin Ridiche***

* Institutul de Arheologie “Vasile Pârvan”, București; radu.bajenaru@gmail.com

** Muzeul Olteniei, Craiova; florinridiche@yahoo.com

Abstract. The authors present a metal Vidra type hammer axe discovered at Coțofenii din Dos, Dolj county. The item is complete, well preserved, unpolished after casting and shows no traces of having been used. It was found in 1984, during archaeological excavations carried out in Coțofenii din Dos, in the D5 area, 2nd sector, 4th surface, at the depth of -0,20 m, in Latène context. At Coțofenii din Dos site there are no Eneolithic discoveries that may justify the presence of such an axe; the item was therefore most probably found accidentally during the Latène period in the area of the respective site and subsequently abandoned in the above mentioned context. An interesting fact that needs to be mentioned is also that it is the first Vidra type axe found in Oltenia area, such axes being generally characteristic for the eastern part of the Carpathian–Balkan area, being related to Gumelnița-Karanovo VI-Varna complex.

Keywords: Romania, Eneolithic, Hammer Axes, Vidra Type.

În cursul săpăturilor din anul 1984 din punctul Cetatea Jidovilor (dealul Botu Mare), com. Coțofenii din Dos, jud. Dolj, a fost descoperit un topor-ciocan preistoric de metal. Actualmente se păstrează în colecțiile Muzeului Olteniei din Craiova, cu numărul de inventar 52009. Conform marcajului, piesa se afla în sectorul II, arealul D5, suprafața 4, la 0,20 m adâncime. Toporul este întreg, bine lucrat și păstrat, de culoare arămie după curățare, însă nefinisat, cu numeroase asperități și denivelări care îi dau un aspect zgrunțuros și cu muchii de la turnare neînălțurate. Are 12,8 cm lungime, lățimea maximă de 3,6 cm (în dreptul găurii de înmănușare, care are un diametru de cca. 2,6 cm), lățimea tăișului fiind de 3,2 cm; piesa cântărește 312 gr și nu prezintă urme de folosire. Tipologic, toporul se încadrează în seria topoarelor-ciocan Vidra, caracteristice eneoliticului din zona carpato-balcanică (Fig. 1/1). Astfel, se observă teșirea brațului ciocan pe fața superioară și lățirea accentuală a tăișului tot pe fața superioară, forma acestuia nefiind însă finisată.

Conform datelor pe care le avem la dispoziție, rezultă că toporul a fost descoperit în context Latène; mai mult, în situl de la Coțofenii din Dos nu există niciun fel de alte materiale eneolitice, cele mai vechi resturi de locuire fiind cele de tip Coțofeni, din bronzul timpuriu¹. Astfel, se poate presupune că piesa a fost găsită cândva în cursul epocii Latène în zona din vecinătatea sitului, păstrată și ulterior abandonată în contextul amintit.

¹ Pentru situația stratigrafică de la Coțofenii din Dos, vezi Zirra *et alii*, 1993, p. 79 urm.

Topoarele de tip Vidra din zona noastră au fost discutate în mai multe rânduri², pentru cele găsite la sud de Dunăre stabilindu-se trei grupe tipologice³. Până în prezent se cunosc câteva zeci de exemplare încadrabile în tipul Vidra, răspândite pe o arie largă, din Ucraina în Serbia și din Polonia până la sud de M-ții Balcani⁴, cu o concentrare evidentă în necropola de la Varna (peste 20 de exemplare, cca. jumătate din numărul pieselor cunoscute), aceasta fiind de altfel și singurul loc unde astfel de topoare apar în inventare funerare⁵.

Există diferențe tipologice semnificative între piesele atribuite tipului Vidra. Tipice sunt exemplarele încadrate de Henrieta Todorova în varianta A⁶; de la nordul Dunării, în aceeași variantă se includ topoarele de la Vidra, Prundu sau Cucuteni⁷. Sunt topoare zvelte, elegante, foarte bine lucrate și finisate, lustruite, profil ușor arcuit, cu unghi pe fața superioară între lamă și brațul-ciocan, lamă arcuită cu tăișul lățit și rotunjit. Toporul de la Coțofenii din Dos nu prezintă aceste trăsături tipice și se apropie mai degrabă de exemplarele încadrate de Henrieta Todorova în variantele B și C ale tipului Vidra⁸. Din zona nord-dunăreană, cea mai apropiată piesă din punct de vedere tipologic pare a fi cea de la Teiu, jud. Argeș⁹ (Fig. 1/3).

O bună analogie pentru toporul de la Coțofenii din Dos este unul din exemplarele din depozitul de la Dragoman, distr. Sofia (Bulgaria)¹⁰. Deși cele trei topoare-ciocan componente ale depozitului au fost încadrate în variantele A și B ale tipului Pločnik, cel puțin două dintre ele au trăsături tipologice care le apropie de unele topoare de tip Vidra. Piesa la care ne referim este lucrată în aceeași manieră ca cea de la Coțofenii din Dos, nefinisată, cu multe neregularități și denivelări; brațul-ciocan, fără a fi teșit în mod evident, se subțiază mult către muchie, iar tăișul prezintă aceeași lățire pe fața superioară (Fig. 1/2).

Se consideră în general că topoarele-ciocan de tip Vidra sunt caracteristice complexelor Gumelnița-Karanovo VI-Varna și Cucuteni-Tripolye, în timp ce în ariile Sălcuța-Krivodol și Vinča D se răspândesc topoarele-ciocan de tip Pločnik. Piesa de la Coțofenii din Dos este prima de acest gen din Oltenia, din aria Krivodol mai fiind cunoscut un topor de tip Vidra de la Sadovets, distr. Pleven¹¹. Acesta din urmă este diferit față de piesa noastră, fiind tipic pentru varianta A a tipului Vidra. Astfel, deși zonele de maximă concentrare sunt diferite, ariile de răspândire ale topoarelor-ciocan de tip Pločnik și Vidra nu se exclud.

² Vulpe, 1975, p. 22 urm; Mareș, 2002, p. 100 urm; Ștefan, 2008, p. 79 urm; Mareș, 2012, 153 urm.

³ Todorova, 1981, p. 37 urm.

⁴ Ștefan, 2008, p. 79, fig. 1.

⁵ Todorova, 1981, p. 37 urm.

⁶ Todorova, 1981, p. 37 urm, pl. 6/102-103, pl. 7/104-111.

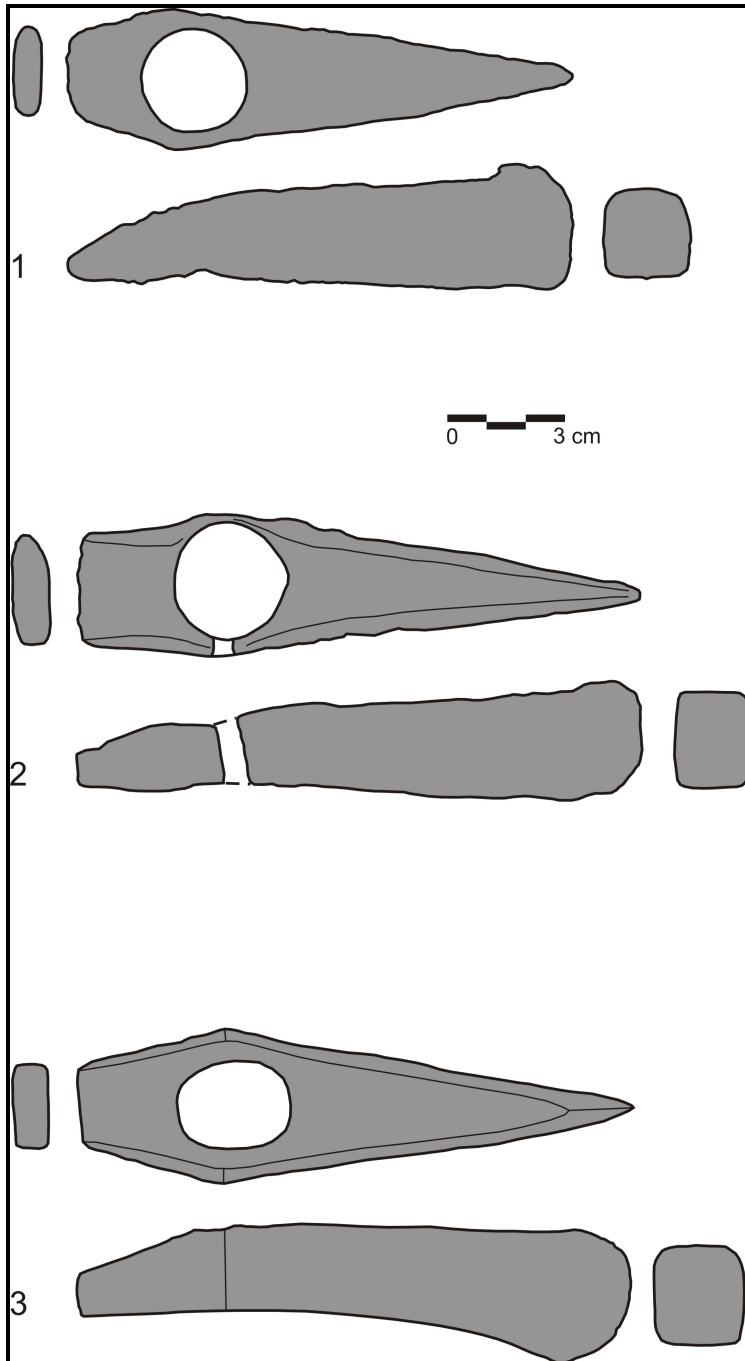
⁷ Vulpe, 1975, p. 22, pl. 2/22-23, pl. 3/26.

⁸ Todorova, 1981, p. 37-38, pl. 7/112-118, pl. 8.

⁹ Vulpe, 1975, p. 22, nr. 25, pl. 2/21.

¹⁰ Todorova, 1981, p. 35, nr. 93, pl. 6/93.

¹¹ Pernicka *et alii*, 1997, p. 72, fig. 10/5.

**Fig. 11. Coțofenii din Dos (jud. Dolj); 2. Dragoman (distr. Sofia);
3. Teiu (jud. Argeș).**

BIBLIOGRAFIE

- Mareş, 2002 Mareş, I., 2002, *Metalurgia aramei în neo-eneoliticul României*, Ed. Bucovina Istorică, Suceava, 482 p.
- Mareş, 2012 Mareş, I., 2012, *Metalurgia aramei în civilizațiile Precucuteni și Cucuteni*, Ed. Universității “Ștefan cel Mare” din Suceava / Ed. “Karl A. Romstorfer”, Suceava, 612 p.
- Pernicka *et alii*, 1997 Pernicka, E., Begemann, F., Schmitt-Strecker, S., Todorova, H., Kuleff, I., 1997, *Prehistoric copper in Bulgaria. Its composition and provenance*, în *Eurasia Antiqua*, 3, p. 41-180.
- Ștefan, 2008 Ștefan, C. E., 2008, *Some observations on the Vidra type axes. The social significance of copper in the Chalcolithic*, în *Studii de Preistorie*, 5, p. 79-88.
- Todorova, 1981 Todorova, H., 1981, *Die kupferzeitlichen Äxte und Beile in Bulgarien*, în *Prähistorische Bronzefunde*, IX, 14, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München, 66 p.
- Vulpe, 1975 Vulpe, A., 1975, *Die Äxte und Beile in Rumänien II*, în *Prähistorische Bronzefunde*, IX, 5, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München, 97 p.
- Zirra *et alii*, 1993 Zirra, V., Conovici, N., Trohani, G., Gherghe, P., Alexandrescu, P., Gâță, G., Zirra, V. V., 1993, *La station gétique fortifiée de „Cetatea Jidovilor” (Coșofenii din Dos, dép. de Dolj)*, în *Dacia*, N.S., 37, p. 79-157.